

УДК 372.3.007.1

ОРГАНІЗАТОРСЬКІ ЗДІБНОСТІ ЯК СКЛАДОВА ПРОФЕСІОГРАМИ КЕРІВНИКА ДОШКІЛЬНОГО НАВЧАЛЬНОГО ЗАКЛАДУ

Яцинік А. В.

Харківський національний педагогічний університет імені Г. С. Сковороди,
Україна, Харків

У статті розкрито суть організаторських здібностей як складової професіограми керівника дошкільного навчального закладу. На відміну від управлінських умінь керівника, які допомагають визначити загальну стратегію розвитку педагогічного колективу, організаторські здібності забезпечують розвиток процесів самості. Зазначено, що переосмислення значущості інновацій в освіті стає можливим при постійному самовдосконаленні керівника, за умов підвищення професійної кваліфікації й компетентності, розвитку організаторських здібностей. Акцентовано, що організаторські здібності підсилюють сформованість лідерського потенціалу керівника дошкільного навчального закладу, згуртовують педагогічний колектив.

Ключові слова: педагогічний колектив, професіограма керівника дошкільного навчального закладу, організаторські здібності, лідерський потенціал, саморозвиток особистості.

Яциник А. В. Организаторские способности как составляющая профессиограммы руководителя дошкольного учебного заведения / Харьковский национальный педагогический университет имени Г. С. Сковороды, Украина, Харьков

В статье раскрыта сущность организаторских способностей как составляющей профессиограммы руководителя дошкольного учебного заведения. В отличие от управленческих умений руководителя, которые

помогают определить общую стратегию развития педагогического коллектива, организаторские способности обеспечивают развитие процессов самости. Определяется, что переосмысление значения инноваций в образовании является возможным в случае постоянного самоусовершенствования руководителя, в условиях повышения профессиональной квалификации и компетентности, развития организаторских способностей. Акцентировано, что организаторские способности усиливают сформированность лидерского потенциала руководителя дошкольного учебного заведения, сплачивают педагогический коллектив.

Ключевые слова: педагогический коллектив, профессиограмма руководителя дошкольного учебного заведения, организаторские способности, лидерский потенциал, саморазвитие личности.

Jazynik A. B. Organizational skills as part profессиogram head of preschool educational institution / Kharkiv national pedagogical University named after G. S. Skovoroda, Kharkov, Ukraine.

The article reveals the essence of organizational skills as a component of profессиogram head of pre-school. In contrast to the management skills of leaders who pomagajut define a common strategy for the development of the teaching staff, organizational skills ensure the development of the processes of self. It determined that rethinking the value of innovation in education is possible in the case of constant self-improvement leader, in terms of professional development and competence development of organizational skills. The attention that the organizational skills enhance leadership potential Maturity head scientist of preschool institutions, pedagogical collective of rally.

Keywords: teaching staff, the head of profессиogram pre-school, organizational skills, leadership potential, personal self-development.

Вступ. Професіограма керівника дошкільного навчального закладу є певними вимогами до особистості керівника, його відповідності посадовим обов'язкам. Організаторські здібності як уміння згуртовувати педагогічний колектив на досягнення загальної мети – розвиток кожної особистості, створення умов для повноцінної самореалізації – слугують невід'ємною складовою професійної компетентності керівника дошкільного навчального закладу. Уміння організовувати роботу педагогічного колективу базується на вміннях керівника освітнього закладу стимулювати розвиток кожної особистості, її щоденну життєдіяльність, сприяти самовихованню і саморозвитку учнівського колективу, контролювати і допомагати працівникам в організації навчально-виховного процесу, наповнювати зміст роботи цікавими творчими справами, розкривати творчий потенціал кожної особистості.

Загальна постановка проблеми та її зв'язок із важливими науковими та практичними завданнями. У науковій літературі описуються характерні риси керівника освітнього закладу, серед яких переважають управлінські вміння (визначення перспективних довгострокових цілей управлінського процесу, формування стратегії, аналітичний розгляд можливостей запровадження освітніх інновацій з урахуванням внутрішніх та зовнішніх аспектів функціонування закладу в інформаційному та ринковому просторі, планування діяльності відповідно до обраної стратегії, прийняття та здійснення управлінських рішень, що адаптують навчально-виховний процес до можливих соціально зумовлених змін), гуманні якості (уміння розуміти потреби іншої людини, працювати в команді, упереджувати конфлікти в педагогічному колективі, сприяти самовдосконаленню членів педагогічного колективу). Проте, сучасні освітні підходи до організації співпраці, прийняття спільних управлінських рішень вимагають від керівника освітнім закладом розвинених організаторських здібностей.

Аналіз основних досліджень і публікацій, в яких започатковано розв’язання цієї проблеми, визначення невирішених раніше частин загальної проблеми, котрим присвячена стаття, актуальність проблеми. Аналіз наукової літератури засвідчив, що проблема управління сучасним навчальним закладом висвітлена в працях В. Григораша, Г. Єльнікової, А. Єрмоли, Б. Касаєва, О. Сидорової, А. Тебекіна, Р. Черновол-Ткаченко, В. Штанової та інших. Окремі питання розвитку процесів самості керівника освітнього процесу розкрито в працях Т. Дрожжиної, І. Іщенко, Н. Огородницької, В. Шалаєвої. Психологічний аспект розвитку організаторських здібностей майбутніх керівників розкрито в праці Л. Мотозюк. Однак, здебільшого організаторські здібності ототожнюються з управлінськими вміннями керівника і тому проблема розвитку організаторських здібностей керівника дошкільного навчального закладу з позиції акмеологічного підходу не набула достатнього вивчення.

Формулювання мети статті та завдань – розширити уяву про професіограму керівника дошкільного навчального закладу завдяки доповненню її інформацією про організаторські здібності.

Виклад основного матеріалу дослідження з обґрунтуванням здобутих результатів. У науковій літературі дослідники до професійних якостей керівника школи відносять такі, як: *інтелектуально-логічні*: здатність формулювати проблему; аналізувати й порівнювати; виокремлювати головне та другорядне; доводити, обґрунтовувати; систематизувати, класифікувати; давати визначення; *інтелектуально-евристичні*: генерувати ідеї; висувати гіпотези; критичність мислення, здатність до оцінних суджень; здатність бачити проблему та суперечності; здатність долати інерцію мислення; здатність переносити знання в інші ситуації; незалежність суджень; здатність до використання аналогій; здатність відмовитися від настирливої ідеї; *комунікативно-творчі*: акумулювання й використання досвіду творчої діяльності інших; здатність

до співробітництва та взаєморозуміння; уміння організовувати творчу діяльність інших; здатність відстоювати свою точку зору й переконувати інших у процесі творчої дискусії; здатність уникати конфліктів у процесі творчої діяльності або успішно їх розв'язувати (В. Штанова).

На наш погляд, основу професіоналізму в управлінській діяльності складають організаторські здібності. На основі проведеного опитування керівників дошкільних навчальних закладів (опитано 58 осіб) за допомогою методики виявлення й оцінки комунікативних і організаторських здібностей (за Б. Федоришиним і В. Синівським) [4, с. 118-122] з'ясовано, що організаторські здібності в керівників переплітаються з владою, авторитарним ставленням до підлеглих, вони вважають, що успіх виконання поставлених завдань залежить від чіткої виконавської діяльності, в якій відсутні ініціатива й творчість, «здебільшого я здатен переконати своїх товаришів у своїй правоті» (82,76%). Респонденти відповіли, що «переважно я намагаюся, щоб мої товариші діяли так, як я вважаю за потрібне», «при вирішенні різних питань я часто беру ініціативу на себе» (65,52%), «мене трохи втомлює часте спілкування з колегами», «досить часто мені хочеться побути на самоті» (51,72%). Однак, керівникам властиві відкритість до інших людей, розширення кола знайомих, харизматичність у педагогічному колективі. Одностайно наголошували, що їм подобається брати участь у групових іграх, виконувати із задоволенням громадську роботу, організовувати різні заходи. Не зважаючи на популяризацію цієї методики, нам не вдалося виявити наміри керівників щодо прагнення подальшого вдосконалення організаторських здібностей, орієнтування на співпрацю й вироблення колективних управлінських рішень.

Ми цілком погоджуємося з дослідником В. Штановою, яка вважає, що приділяє значну увагу самопізнанню керівника, яке сприяє вирішенню суперечностей між вимогами професії й особистісними здібностями керівника. І тому поставили запитання керівникам дошкільних навчальних

закладів, як часто вони задумуються про власні потенційні можливості та шляхи їх реалізації. І. Жерносек наголошує на вміннях організовувати свою працю, здатності керівника ЗНЗ до самооцінки своїх можливостей і своєї праці. Нажаль, 39,66% осіб керівників відповіли, що дуже перевантажені функціональними обов'язками, а про себе не має часу думати; 32,76% осіб намагаються в собі знайти відповіді, але це буває не так часто; 27,58 % осіб співставляють власні потенційні можливості з вимогами управлінської діяльності, знаходять час для саморозвитку й самовдосконалення.

Ми врахували зауваження І. Жерносек про якісні відмінності керівника ЗНЗ від лідера педколективу, а саме: керівник ЗНЗ намагається організувати діяльність, управляти й контролювати ЗНЗ, тоді як лідер педколективу намагається змінити основні організаційно-управлінські процеси в навчальному закладі; керівник ЗНЗ формулює основні цілі життєдіяльності ЗНЗ, керуючись наявним бюджетом і завданнями розвитку установи, тоді як лідер педколективу досягає цілей життєдіяльності закладів за рахунок мобілізації можливостей педагогів, що працюють у закладі тощо. У дослідженні організаторські здібності керівника дошкільного навчального закладу пов'язуємо з поняттям «лідерські якості». Уміння організовувати роботу дошкільного закладу, упроваджувати ідеї співробітництва, реалізовувати творчі завдання по суті є також і лідерськими якостями. На нашу думку, організаторські здібності підсилюють сформованість лідерського потенціалу керівників дошкільних навчальних закладів, згуртовують педагогічний колектив, сприяють досягненню нових вершин в управлінській діяльності.

Організаторські здібності керівника дошкільного навчального закладу виявляються в процесі активізації кожного члена колективу в досягненні поставлених цілей. Вплив на мотиваційну сферу працівників педагогічного колективу відбувається з метою підтримки оптимального режиму праці й удосконалення системи управління дитячим колективом. О. Сидорова

називає модернізовані управлінські функції керівника освітнього закладу, здійснення яких вимагає розвинених його організаторських здібностей, а саме: прогностичні (передбачення перспектив); консультативна (кваліфіковані поради, залучення до співуправління різногалузевих спеціалістів); представницька (репрезентація закладу освіти на наукових конференціях, семінарах); менеджерська (соціальний і правовий захист учасників освітнього процесу). Такий підхід до управлінських функцій керівника освітнього закладу розширює уяву про його організаторські здібності, бачення перспективи в створенні особистісно зорієнтованого середовища, спільні проекти освітніх перебудов. У такому аспекті організаторські здібності керівника освітнього закладу виходять за межі особистісної сфери діяльності та стають надбанням усього педагогічного колективу.

З позиції акмеологічного підходу організаторські здібності керівника дошкільного навчального закладу мають зв'язок з саморозвитком особистості (О. Гречаник, Н. Кузьміна, Л. Рибалко та інші). Як зазначає Н. Огородницька, керівникові навчальним закладом постійно потрібно оволодівати педагогічним досвідом, його узагальнювати, поширювати. Як відомо, організувати власну діяльність важче, аніж діяльність інших людей. І тому самоорганізація вимагає постійної роботи над собою, включення сили волі, витривалості, міцності. Нам імponує думка Н. Огородникової щодо потреби у формуванні загальної концепції «Я в майбутньому», її поради. Аналіз побажань ученої засвідчив, що уявити себе людиною максимально вільною можливо лише в сприятливих для цього умовах, обирати зразки для наслідування можливо за умови глибокого самопізнання власних потенційних сил, працювати максимально вільно можливо лише в демократичному гуманному суспільстві.

Висновки та перспективи подальших розвідок у цьому напрямку. З позиції вище сказаного слід зробити висновок про те, що організаторські

здібності є складовою професіограми керівника дошкільного навчального закладу.

У подальшому дослідженні ми не ототожнюємо управлінські й організаторські здібності. Вважаємо, що управлінські вміння носять соціальний характер, а організаторські здібності є особистісним надбанням, суть якого складають самоорганізація, саморегуляція, самоуправління.

Література:

1. Жерносек І. П. Керівник ЗНЗ – лідер педагогічного колективу / І. П. Жерносек // Управління школою. - № 12 (276). – Квітень 2010. – С. 2-9.
2. Мотозюк Л. М. Формування організаторських здібностей у майбутніх керівників прикордонних розділів (психологічний аспект): автореф. дис. на здобуття канд. пед. наук: спец. 19.00.09 «Психологія діяльності в особливих умовах» / Л. М. Мотозюк. — Хмельницький, 2006. — 20 с.
3. Огородникова Н. В. Саморозвиток керівника як метод рефлексивного управління навчальним закладом / Н. В. Огородникова // Управління школою. - № 19 (283). – Липень 2010. – С. 81-84.
4. Подоляк Л. Г. Психологія вищої школи: Практикум: навч. посіб. / Л. Г. Подоляк, В. І. Юрченко. – К. : Каравела, 2008. – 336 с.
5. Сидорова О. В. Управлінські функції керівника освітнього закладу / О. В. Сидорова // Управління школою. - № 2 (266). – Січень 2010. – С. 28,29.
6. Тебекін А. В. Менеджмент організації / А. В. Тебекін, Б. С. Касаєв. – М., 2008. – 260 с. – Р. 17.5 Організаторські здібності керівника.
7. Штанова В. Є. Сутність та кваліфікація професійних якостей молодого керівника школи / В. Є. Штанова // Управління школою. - № 16 (280) – 18 (282). – Червень 2010. – С. 9-20.

References:

1. Zhernosek I. P. Kerivnik ZNZ – lider pedagogichnogo kolektivu / I. P. Zhernosek // Upravlinnja shkoloju. - № 12 (276). – Kviten' 2010. – S. 2-9.

2. Motozjuk L. M. *Formuvannja organizators'kih zdibnostej u majbutnih kerivnikiv prikordonnih rozdiliv (psihologichnij aspekt): avtoref. dis. na zdobuttja kand. ped. nauk: spec. 19.00.09 «Psihologija dijal'nosti v osoblivih umovah»* / L. M. Motozjuk. — Hmel'nic'kij, 2006. — 20 s.
3. Ogorodnikova N. V. *Samorozvitok kerivnika jak metod refleksivnogo upravlinnja navchal'nim zakladom* / N. V. Ogorodnikova // *Upravlinnja shkoloju.* - № 19 (283). — Lipen' 2010. — S. 81-84.
4. Podoljak L. G. *Psihologija vishhoї shkoli: Praktikum: navch. posib.* / L. G. Podoljak, V. I. Jurchenko. — K.: Karavela, 2008. — 336 s.
5. Sidorova O. V. *Upravlins'ki funkciї kerivnika osvıtn'ogo zakladu* / O. V. Sidorova // *Upravlinnja shkoloju.* - № 2 (266). — Sichen' 2010. — S. 28,29.
6. Tebekin A. V. *Menedzhment organizaciї* / A. V. Tebekin, B. S. Kasacv. — M., 2008. — 260 s. — R. 17.5 *Organizators'ki zdibnosti kerivnika.*
7. Shtanova V. E. *Sutnist' ta kvalifikacija profesijnih jakostej molodogo kerivnika shkoli* / V. E. Shtanova // *Upravlinnja shkoloju.* - № 16 (280) — 18 (282). — Cherven' 2010. — S. 9-20.